

BARNOMSORG PÅ OBEKVÄM ARBETSTID

En Fråga med många
berörings Punkter

Arbetslinjen
Arbetslöshetsförsäkringen
Arbetssökande
Arbetslagare
Barnombudsmannen
Barnkonventionen
Barnomsorg i hemmet
Forskning
Gränser för samhällets service?
Kostnader & alternativ för att själv ordna barnomsorg på obekväm arbetstid
Likvärdig individuell prövning?
Jämställdhet
Jämlikhet och rättvisa
Motioner och utbildningutskottets betänkande
Nattis-begreppet
Regeringsrättens prejudicerande dom
Skatteverket
Skollagen
Sveriges Makalösa Föräldrar- SMF
Vad hände i Strängnäs efter Regeringsrättens dom?
Vad säger IAF:s chefsjurist och Arbetsmarknadsministern?

En sammanställning gjord av Anna-Karin Simlund, barnomsorgsansvarig Symf

Arbetslinjen

På 60 -70 talet infördes barnomsorgen som en av grundförutsättningarna i den moderna arbetslinjen. Den eftersträvar att män och kvinnor på lika villkor ska kunna delta i arbetslivet, vara självförsörjande och med stöd av sociala trygghetssystem kunna kombinera arbetsliv

med föräldraskap. Barnomsorg är något som står i direkt relation till människors möjlighet till arbete. Anpassad barnomsorg, som gör det möjligt för föräldrar att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete, är en av förutsättningarna för arbetslinjen.

Barnomsorg, ur jämställdhetsperspektiv och som arbetsmarknads politisk åtgärd, är kanske ett av de viktigaste gemensamma trygghetssystemen som arbetslinjen bidrar till. Ännu 40 år efter det att barnomsorg infördes som en stark ingrediens i arbetslinjen, så är den begränsad, omoderniserad och bara anpassad till de föräldrar som arbetar vardagar och på dagtid. Mycket långt ifrån hur verklighetens arbetsmarknad ser ut.

Barnomsorg för alla och en skyldighet för alla kommuner att erbjuda det skulle stärka arbetslinjen. Tidsbegränsningen i skollagen visar att Sveriges politiker inte vill acceptera den verkliga arbetsmarknaden och se att familjer är olika, har olika önskemål och behov men är lika mycket värda. Tillgängligheten och värderingen läggs på vilka tider arbetet utförs, inte utifrån insatsen på arbetsmarknaden.

- Vilken principiell ställning tar regeringen och Sveriges kommuner för arbetslinjen i praktiken, hur prioriteras den och vad gör man för att upprätthålla den?

- Har Sveriges regering och kommuner inställningen till att människor ska behöva gå ofrivilligt arbetslösa pga av barntillsyn saknas i en viss kommun och i många fall är för dyr för den enskilde att ordna eller att socialt nätverk saknas?

Arbetslöshetsförsäkringen/IAF

En arbetslöshetsförsäkring för alla?

Oförhindrad att åta sig ett arbete? Avseende barntillsyn i IAF:s regelbok så måste den som har ett eller flera minderåriga barn ha barntillsynen ordnad för att ha rätt till arbetslöshetsersättning. De dagar då du begär arbetslöshetsersättning får det enligt grundvillkoret inte finnas något som hindrar dig från att ta ett erbjudet lämpligt arbete eller arbetsmarknadspolitiskt program.

”Sökande med minderårigt barn är förhindrad att åta sig arbete om tillsyn saknas. I en del fall behövs viss varseltid för att ordna barntillsynen innan den förvärvsarbetande kan börja arbeta. Kan barntillsynen ordnas utan längre dröjsmål, är den sökande berättigad till ersättning till detta skett.

En sökande som haft deltids- eller skiftarbete och har barntillsynen ordnad för att kunna ta arbete med motsvarande arbetstider får anses stå till arbetsmarknadens förfogande och kan således få ersättning. Sådan sökande som är ofrivilligt arbetslös och erbjuds arbete med ändrade arbetstider har rätt till ersättning under den tidsom är erforderlig för att ordna barntillsynen. Samma gäller för sökande som är ofrivilligt arbetslös och som oförskyllt går miste om sin barnomsorgsplats. Det åligger dock den sökande att aktivt försöka ordna barntillsynen inom rimlig tid.”

Källa : Försäkringsbesämmelser Regelbok för arbetslöshetskassor
Oförhindrad att åta sig arbete, 9 §1 och 2 ALF

En ansökan om barnomsorg på obekväm arbetstid beviljas av en kommun/stadsdel, medan en likvärdig ansökan avslås i en annan. I andra delar av landet tas dessa barnomsorgsbehov inte ens upp till prövning. Som om deras liv inte behöver omgärdas av samma lagstadgade trygghet och frihet som alla andras.

Man säkrar inte att de som är arbetssökande har möjlighet att stå till arbetsmarknadens förfogande. Detta skapar en stor otrygghet i vardagen. Många människor måste alltså förvissa sig om att flytta till "rätt" kommun för kunna arbeta och ha råd att leva på sin lön.

Arbetssökande

Är det ett arbetshinder att ha barn? Regeringens ambition är att fler människor som kan och vill arbeta ska ha möjlighet att försörja sig genom eget arbete.

För ensamstående eller par där båda arbetar är ordnad barnomsorg på dagtid en självklarhet genom barnomsorgsgarantin.

Men för de föräldrar som arbetar på obekväm arbetstid är livspusslet nära nog omöjligt att få ihop. En del har rent av har tvingats ge upp sina yrken, för att barnomsorg saknas.

Om ambitionen är att fler människor skall ut i arbete, ställer det krav på lika förutsättningar i trygghetssystemen i Sveriges kommuner, annars fungerar de centralt styrda reglerna i arbetslöshets-försäkringen inte likvärdigt.

Idag finns människor som går längre i arbetslöshet eftersom de tvingas tacka nej till arbete, eller enligt regelsystemet inte anses lämpliga för yrket, för att man inte kan eller har råd att lösa barntillsynen privat – trots kanske långa och dyra högskoleutbildningar.

Vill man att alla ska kunna arbeta så måste naturligtvis en barnomsorgsgaranti gälla alla barnfamiljer.

-Hur stor makt ska de lokala politikerna ha över möjligheten att uppfylla kraven i reglerna i arbetslöshetsförsäkringen?

Arbetstagare

Nuvarande skollag ett arbetshinder för många av de föräldrar som förvärvsarbetar på obekväma arbetstider. Ensamstående föräldrar och föräldrar i samma yrke med delad arbetsdag och schemalagt kvälls, helg eller nattarbete, nekas tillgång till omsorgssystemet. Att ordna omsorgen privat blir helt enkelt så dyrt att många inte kan vara självförsörjande.

Ett tydligt exempel på familjer ställs utanför trygghetssystemet är tex föräldrar med delad arbetsdag som arbetar inom kultursektorn på tex musikteater eller i symfoni orkester. För dem är det inte ett frivilligt val utan en grundförutsättning för att kunna arbeta i yrket. Det beror på att föreställningar (exempelvis teater, opera, dans och konserter) i huvudsak ges på kvällstid. Det finns naturligtvis inte möjlighet för exempelvis en skådespelare eller sångare att "byta bort" föreställningen på kvällen och jobba någon annan tid istället. Denna problematik gäller naturligtvis alla yrkesgrupper där verksamheten kräver att den är förlagd på sk obekväm arbetstid.

Barnombudsmannen

I sin årsrapport för 2007 tar Barnombudsmannen ställning för att skollagen ska ändras: "Det behövs ett tydliggörande och det måste vara genom lagstiftning för att markera att de här barnen som har föräldrar som jobbar kvällar och nätter måste kunna få en bra barnomsorg även de" säger Lena Nyberg, barnombudsman.

"Under hösten har Barnombudsmannen fått frågor om arbetslösa småbarnsföräldrars rätt att stanna kvar på sin hemort, söka arbete där och slippa tvingas flytta till annan ort. Därför har vi

tittat närmare på de bestämmelser som gäller. I somras avskaffades den generella rätten för alla arbetssökande att under de första 100 ersättningsdagarna begränsa sig till att söka lämpliga arbeten inom sitt yrke och i närområdet. Det är delvis den förändringen som gjort att arbetslösa småbarnsföräldrar blivit oroliga. Enligt Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) ska en särskild prövning fortfarande göras i varje enskilt fall, till exempel om man har små barn som är beroende av ens dagliga tillsyn. En sökande får i sådana fall, precis som tidigare, under en skälig övergångsperiod begränsa sitt sökområde geografiskt.

– Det är viktigt att prövningen görs utifrån ett barnperspektiv och att man tar hänsyn till alla omständigheter som rör det enskilda barnet, säger barnombudsman Lena Nyberg.”

Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter, eller barnkonventionen, antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. I dag har nästan alla länder ratificerat barnkonventionen. Att ett land har ratificerat en konvention innebär att det har bundit sig folkrättsligt till att förverkliga den. Sverige ratificerade barnkonventionen 1990, som ett av de första länderna.

(Ratificera = fastställa, bekräfta. Konvention = överenskommelse)

”Det är staten som, genom regeringen, har det yttersta ansvaret för att Sverige uppfyller förpliktelserna i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Det innebär att hela den statliga förvaltningen inklusive alla myndigheter har ett ansvar för att barnkonventionen efterlevs.”

”Kommuner och landsting ansvarar för de flesta frågor som direkt rör barn och ungdomar i Sverige. Därför är det viktigt att beslut och verksamheter inom kommuner, landsting och regioner utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).”

Källa: Barnombudsmannens hemsida, www.bo.se

Artikel 3

1. Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet.

Artikel 18

1. Konventionsstaterna skall göra sitt bästa för att säkerställa erkännandet av principen att båda föräldrarna har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. Föräldrar eller, i förekommande fall, vårdnadshavare har huvudansvaret för barnets uppfostran och utveckling. Barnets bästa skall för dem komma i främsta rummet.

2. För att garantera och främja de rättigheter som anges i denna konvention skall konventionsstaterna ge lämpligt bistånd till föräldrar och vårdnadshavare då de fullgör sitt ansvar för barnets uppfostran och skall säkerställa utvecklingen av institutioner, inrättningar och tjänster för vård av barn.

3. Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barn till förvärvsarbetande föräldrar har rätt att åtnjuta den barnomsorg som de är berättigade till.

Barnomsorg i hemmet

Familjer är olika och har olika behov. För föräldrar med delad arbetsdag är nattis i de flesta fall inget alternativ. Det beror bl a på:

- Barnen tvingas sova borta fast föräldrarna har sin sammanhängande dygnsvila i hemmet. På "nattis" får man oftast inte hämta barnen efter kl 21.00
- Barnens tid i hemmet blir nära nog obefintlig

Forskning

Professor Anders Broberg m fl, Göteborgs universitet, har forskat om hur barn påverkas av att bli bortlämnade nattetid. Se hans studie "Anknytningsteori (Del I) -- Betydelsen av nära känslomässiga relationer"

Gränser för samhällets service?

Är det att gå för långt att kommunerna ska vara skyldiga att erbjuda omsorg på obekväma arbetstider?

Skolminister Jan Björklund menar i ett uttalande i en interpellationsdebatt från våren 2007 att:

"För det andra får man pussla, som jag tror interpellanten uttryckte det. För det första finns det alltid två föräldrar. Även om man lever fränskilda finns det två föräldrar till ett barn. Och så har man mormor, farmor, farfar, morfar, släktingar och vänner. Man måste pussla ihop. Då kan man tycka: Varför ska jag göra det? Varför kan inte samhället ta över ansvaret? Jag tycker att det finns gränser för vilka krav vi kan ställa på att samhället ska garantera service."

Vad är den primära frågan för regeringen?

Regeringen har i både regeringsförklaringen och genom tydliga förändringar i a-kasssystemet tydligt visat att man ställer högre krav på individen och att alla som är arbetsföra skall ut i arbete.

Skall då vissa arbeten inte gå att kombinera med familjeliv? Det är inte att kalla det för fria val och möjlighet att själv bestämma över sin familjesituation. Fria val innebär att individen ges förutsättningar att utan förbehåll och problem kunna tacka ja till arbete i vilken kommun som helst och oavsett på vilka tider arbetet är tänkt att utföras.

Kostnader & alternativ för att själv ordna barnomsorg på obekväm arbetstid

Att arbeta natt eller på traditionellt udda tider blir mer och mer vanligt. Men nedan följer ett antal uträkningar som visar vad kostnaden kan bli för en ensamstående förälder eller ett sammanboende par med delad arbetsdag att själv bekosta sin barnomsorg.

Delad dag innebär att man repeterar på dagen, är ledig några timmar för att sedan återgå till jobbet och föreställningen på kvällen. Detta är ordinarie arbetstider och gäller tex föräldrar som arbetar på konstnärliga institutioner som producerar musik, teater, opera och de har inte någon möjlighet att förändra sina arbetstider. Att arbeta delad dag är helt enkelt en förutsättning för att kunna verka i yrket vilket också leder till att behovet av kompletterande omsorg på kvällstid är en nödvändighet för att kunna arbeta.

Hushållsnära tjänster – ett möjligt alternativ?

För att kunna utnyttja avdraget för hushållsnära tjänster måste den man anställer ha en F-skatt sedel. Då får man anlita ett företag.

Idag är det *inte* möjligt för en privat person som vill ta hand om barn i någons hem att få F-skattsedel från Skatteverket, om den bara har en uppdragsgivare. Det får då istället räknas som "privata tjänster" se under punkten Skatteverket

Ex 1.) Köpa tjänsten från företag med F-skattsedel samt kommunal omsorg

Företaget "Hemfrid" finns i Stockholm, Göteborg och Malmö och säljer tjänster som tex att ta hand om barn i någons hem.

Beräkningarna gäller två vardag kvällar samt lördag och söndag kväll, dvs fyra kvällar i veckan. Föräldern behöver åka hemifrån ca kl 17.00 och är hemma ca kl 23.45.

Ovan angedd tid för behov av omsorg räknar företaget Hemfrid som 7 tim arbete.

För en vecka med 4 kvällsinställelser blir kostnaden ca $9510:-/v = 38020:-/månad$

Med -50% avdrag för hushållsnära tjänster = $19010 \text{ kr}/månad$

Det är möjligt att dra av upp till 50000 kr för hushållsnära tjänster, summan skulle de första 2 månaderna uppgå till 26040 kr därefter skulle månadskostnaden bli 38020:-/månad

Vilket blir $368220:-/år$ beräknat på 11 månader med en genomsnittlig summa på 30685:-/månad (/12)

Till detta tillkommer kostnad för den dagliga kommunala omsorgen:

Maxtaxa $1260:-/månad = 13860:-/år$

Total summa för "köpt" barnomsorg (inkl avdrag för hushållsnära tjänster) samt kommunal omsorg: 382080 kr/år = 31840 kr/månad

Detta innebär en skillnad på 30685:-/månad mellan föräldrar med delad arbetsdag och föräldrar som arbetar endast dagtid under vardagar

Ex 2) Privata tjänster samt kommunal omsorg

Familjen har frågat runt och hittat en person med erfarenhet av barn som är villig att ta hand om barnet i familjens hem. Tiderna är desamma som ovan och hon vill ha betalt ca 120 kr/tim före dragen skatt (även helger)

Detta innebär ca $3360:-/v = 13440 \text{ kr}/månad$. Till detta måste familjen betala arbetsgivaravgift som för denna person ligger på 29,92%

Månads kostnaden blir då $17461:-/månad = 192071:-/år$.

Till detta tillkommer kostnad för den dagliga kommunala omsorgen:

Maxtaxa $1260:-/månad = 13860:-/år$

Total summa för barnomsorg som privat tjänst (inkl skatt och arb.giv avg) samt kommunal omsorg

192071+13860=205931:-/år=17160:-/månad

Detta innebär en skillnad på 16005:-/månad mellan föräldrar med delad arbetsdag och föräldrar som arbetar endast dagtid under vardagar

Ex 3) Andra lösningar

Idag är det ett krav att man ska kunna utvidga sitt geografiska sökområde. Samhället ser helt annorlunda ut idag än för femtio år sedan. Många flyttar till städer där de inte har ett socialt nätverk eller närhet till föräldrarna. Det är mycket psykiskt pressande för en förälder att, om släktingar eller vänner finns i närhet, stå i ständig tacksamhetsskuld till dessa för att kunna

sköta sitt förvärvsarbete. För många föräldrar tar det flera år och all fritid i anspråk att försöka påverka politikerna att erbjuda omsorg - i många fall blir det helt lönlöst.

Likvärdig Individuell prövning?

Innan regeringsrättens dom kom i februari 2007 kunde Skolverket rikta kritik mot de kommuner som inte gjorde en individuell prövning. De yttrade sig så här ang. barnomsorg på obekväm arbetstid:

" Enligt Skolverkets bedömning saknas författningsstöd för att ålägga kommunen att generellt erbjuda förskoleverksamhet på obekväm arbetstid. Det är således inte heller en rättighet för vårdnadshavaren att erhålla sådan omsorg. Det är dock inte, enligt Skolverkets bedömning, förenligt med skollagen att kommunen fattar ett generellt beslut om att inte erbjuda någon form av förskoleverksamhet på obekväm arbetstid. Kommunen måste alltid pröva behovet i det enskilda fallet och utifrån lokala förhållanden och förutsättningar så långt det är möjligt lösa situationen för en förälder med obekväm arbetstid som inte kan lösa omsorgen på annat sätt. Kommunens prövning skall då ske i barnkonventionens anda (prp. 1997/98:182 s.18)"

Men utifrån vilka riktlinjer gör man en individuell prövning? Vilka är kriterierna?

Den ev prövning som görs i en kommun/stadsdel kan göras på ett helt annat sätt i en annan kommun/stadsdel . Det finns ex på familjer som bor i samma stadsdel, med samma arbetstider och samma familjesituation och där bara en familj beviljas ett omsorgsalternativ som innebär att familjen kan kombinera föräldraskapet och förvärvsarbetet.

I Uppsala kommun har man sedan år 2000 erbjudit anpassad omsorg på obekväm arbetstid. Idag har 34 barn barnomsorg på obekväm arbetstid i Uppsala, och ungefär så har behovet sett ut de senaste åren:

Angående regler för omsorg för barn på obekväm arbetstid

Kommunfullmäktige har den 19 juni 2000 fattat beslut om att följande regler gäller för omsorg för barn på obekväm arbetstid:

att omsorg på obekväm arbetstid är avsedd för barn mellan 1-12 år vars föräldrar har sitt ordinarie arbete förlagt till kvällar, nätter/helger.

att det gäller dels ensamstående föräldrar med sådana arbetstider, dels sammanboende föräldrar där båda arbetar på sådana tider. Med sammanboende föräldrar jämföras här den som varaktigt bor tillsammans med annans barn och med förälder som har vårdnaden om barnet om hon eller han är gift med föräldern eller har eget barn tillsammans med föräldern (7 kap.5§ FB).

att omsorgsbehovet skall vara regelbundet och kontinuerligt återkommande och andra möjligheter att tillgodose behovet av omsorg ska ha prövats.

att omsorg ska erbjudas förälder som annars riskera att förlora möjligheten att försörja sig, tex genom att de måste minska sin arbetstid eller inte kan behålla sitt nuvarande arbete.

att arbetstidens förläggning ska styrkas med intyg/schema från arbetsgivaren.

att den enskilde ska också styrka att hon/han prövat möjligheten att förändra sin arbetstid.

att en noggrann prövning ska göras av Barnomsorgsadministrationen i varje enskilt fall och omprövning bör ske en gång/termin vid positivt beslut om beviljad omsorg.

Men i dag beror det alltså främst på den politiska viljan i Sveriges kommuner och /stadsdelar om barnomsorg i hemmet, när så är befogat, överhuvudtaget erbjuds. Det som i en kommun/stadsdel anses som en självklar rättighet, utifrån barnkonventionens princip om ”barnets bästa”, gäller inte alls i en annan kommun/stadsdel. Därför kan en ansökan om barnomsorg i hemmet beviljas av en stadsdel, medan en likvärdig ansökan avslås i en annan. I andra delar av landet tas dessa barnomsorgsbehov inte ens upp till prövning.

Jämställdhet

”Möjligheten att vara förälder och förvärvsarbete är ur JämOs synvinkel i första hand en rättighetsfråga och en nödvändig förutsättning för ett jämställt samhälle. Att både enskilda arbetsgivare och samhällsekonomin i stort har allt att vinna på ett föräldravänligt arbetsliv ger ytterligare goda skäl att göra verklighet av jämställdhetslagens krav. ” Claes Borgström, Jämställdhetsombudsman

”Jämställdhet och lika möjligheter är viktigt både för både kvinnor och män. Målet är lika möjligheter till fria livsval, och delat ansvar för att få familjens vardagspussel att gå ihop. Den yttersta utgångspunkten skall vara den grundläggande principen om alla människors lika rätt och värde” Källa: Regeringsförklaringen 2006

Jämlikhet och rättvisa

Lagen särbehandlar de föräldrar vars arbetstider är förlagda på kvällar nätter eller helger. Det blir för stora sociala och ekonomiska skillnader som inte kan ses som rimliga och jämlikt med de förvärvsarbetande föräldrar som arbetar på s k normal arbetstid.

Förlegade attityder och myter får inte råda över den grundläggande rätten till mänsklig värdighet och frihet som våra sociala trygghetssystem ska ge.

Därför borde regeringen garantera alla förvärvsarbetande föräldrar anpassad barnomsorg som bygger på principen om barnets bästa – oavsett var i landet eller i vilken kommun man bor.

En lika värdering innebär bl a att alla familjer, oavsett arbetstider, får möjlighet att kunna förena föräldraskapet med förvärvsarbetet och att det skapas förutsättningar för ekonomisk och social trygghet. Det ska vara en självklar rättighet att man ska kunna vara självförsörjande när man arbetar och lika rätt stå till arbetsmarknadens förfogande även om man är förälder.

Motioner och utbildningsutskottets betänkande

Under 2007 skrevs många motioner om barnomsorg på obekvämt arbetstid. Se länk:

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=20001&qry=barnomsorg+p%C3%A5+obekv%C3%A4mt+arbetstid>

Utbildningsutskottets betänkande 2007/08:UbU7, 25 februari 2007

<http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3322&rm=2007/08&bet=UbU7>

Barnomsorg på obekväm arbetstid

Utskottets förslag i korthet. Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om barnomsorg på obekväm arbetstid. Jämför reservation 6 (s, v, mp).

Motioner

Flera motionärer begär en översyn av möjligheterna att öka tillgången på barnomsorg på kvällar, helger och nätter. Socialdemokraterna förespråkar i motion 2007/08:Sf323 yrkande 6 utökade möjligheter att erbjuda barnomsorg på obekväma arbetstider. I motionen framförs att ett alltmer föränderligt arbetsliv måste möta de behov som föräldrar har för att få ihop vardagen med arbete och barn. Samma uppfattning framför Socialdemokraterna i motion 2007/08:Ub515 yrkande 7. Behovet av att förtydliga lagstiftningen poängteras i motionen. Även i motion 2007/08:Ub472 (s) samt i motion 2007/08:Ub386 (fp) framförs att möjligheten att slopa tidsgränser inom barnomsorgen bör ses över. I motionerna 2007/08:Ub248 (s), 2007/08:Ub295 (s), 2007/08:Ub326 (m), 2007/08:Ub350 (c), 2007/08:Ub449 (fp), 2007/08:Ub486 (kd), 2007/08:Ub503 (s) samt 2007/08:Ub526 (s) begärs att kommunens skyldighet att erbjuda barnomsorg slås fast i skollagen. Motionärerna vill att skollagen förtydligas och att kommunerna ska åläggas att erbjuda barnomsorg på obekväm arbetstid.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Av 2 a kap. 6 § skollagen framgår att förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg ska tillhandahållas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets eget behov.

I förarbetena (prop. 1993/94:11) uttalades bl.a. att det vore önskvärt att verksamheten om möjligt även kunde erbjudas till barn vars föräldrar har obekväma arbetstider eller t.o.m. nattarbetar. Regeringen framhöll samtidigt att det skulle leda för långt att uppställa ett generellt krav på att verksamheten skulle erbjudas även på andra tider än vad som kan anses vara normal arbetstid på dagtid under vardagar.

Skolverket har gjort bedömningen att man mot bakgrund av detta tydliga förarbetsuttalande inte med nuvarande lagstiftning kan uppställa något generellt krav på kommuner att tillhandahålla förskoleverksamhet på obekväm arbetstid (beslut den 22 november 2004, dnr 51-2004:2060). Skolverket framhåller dock att det alltid måste göras en prövning i det individuella fallet och förutsätter att kommunerna, så långt det är möjligt, försöker lösa

situationen för en förälder med obekväm arbetstid som inte kan ordna barnomsorg på annat sätt. Regeringsrätten har i två vägledande domar konstaterat att kommunerna inte är skyldiga att anpassa barnomsorgen till enskilda föräldrars önskemål. I domskälen framhålls att kommunen ska tillhandahålla förskole- och skolbarnsverksamhet i den omfattning som behövs för att även småbarnsföräldrar ska kunna förvärvsarbeta på heltid. En kommun bör därför förlägga verksamheten, som enligt skollagen ska vara av pedagogisk natur, till sådana tider som passar de flesta förvärvsarbetande föräldrar. Regeringsrätten konstaterar att någon skyldighet inte föreligger att tidsmässigt anpassa verksamheten till enskilda föräldrars önskemål (mål nr 2828-04, mål nr 1848-05, den 5 februari 2007).

Utskottet anser liksom flertalet motionärer att det är viktigt att barn och föräldrar erbjuds barnomsorg i den omfattning som de har behov av. I budgetpropositionen (prop. 2007/08:1, utg.omr. 16 s. 103 f.) redovisar regeringen sin avsikt att införa barnomsorgspeng i kommunerna för att öka föräldrarnas valfrihet och främja en större variation av anordnare. Den etableringsfrihet för enskilda förskolor och fritidshem som beslutades av riksdagen 2006 kommer därmed att utvidgas ytterligare till att omfatta t.ex. familjedaghem och flerfamiljslösningar. Barnomsorgspengen ska kunna delas mellan t.ex. allmän förskola och annan barnomsorg.

Utskottet utgår från att en mer flexibel lösning av barnomsorgen kan underlätta familjers svårigheter att få vardagspusslet att gå ihop. Att ge familjer bättre möjlighet att utifrån sina behov välja den verksamhet som är lämplig för barnet underlättar, enligt utskottets mening, för människor att kombinera föräldraskap och förvärvsarbete. Utskottet följer frågan i arbetet med den nya skollagen.

nattis-begreppet

”Nattis” har tyvärr blivit ett allmänt begrepp för omsorg på obekväm arbetstid. Ett mer och passande begrepp är ***anpassad omsorg utifrån principen om barnets bästa*** och med respekt för den individuella familjesituationen.

Barn påverkas mer av att lämnas bort nattetid än dagtid. Speciellt när det gäller små barn är det extra angeläget att ta hänsyn till de viktiga anknytnings faserna till föräldrarna under de tidiga åren. För att tillgodose familjernas behov borde man istället se till olika lösningar av anpassad barnomsorg på obekväm arbetstid och erbjuda nattis *eller* barnomsorg i hemmet på kvällstid. Alternativen är inte bara ekonomiskt fördelaktiga, det möjliggör inte bara för föräldrarna i verkligheten att kunna kombinera föräldarskapet med förvärvsarbetet, *det kan också skapa fler arbetstillfällen.*

Barnomsorg i hemmet skulle te x kunna ge möjligheter för långtidssjukskrivna barnskötare eller de som är deltidssjukskrivna eller förslitna i kroppen möjlighet att kunna vara arbetsföra.

Många kommuner erbjuder bara sk ”nattis”. D vs dygnet-runt-öppen förskola där barnen sover över på natten och inte kan hämtas efter kl 21.00 på kvällen, som enda alternativ, vilket innebär att de som inte har behov av omsorg på natten, utan bara på kvällen, tvingas överutnyttja de mycket dyra nattis platserna.

Barnen föreslås sova borta fast föräldrarna har sin sammanhängande nattvila i hemmet – i längden en långt mer kostsam historia för kommunerna, än omsorg i hemmet på kvällstid, sämre för familjerna och knappast något som är i enlighet med principen om barnets bästa.

För tex kulturskapare med delad arbetsdag innebär nattisvistelse i de allra flesta fall att hemma blir nattis och för föräldrar som arbetar så, blir det i verkligheten nära en omöjlighet att kombinera föräldraskapet och förvärvsarbetet.

”Familjen är en grundläggande gemenskap i samhället. I den lilla grupp som familjen är får familjemedlemmarna möjlighet att möta kärlek, omtanke och förståelse, men också ställas inför krav och ta ansvar. En modern familjepolitik utgår från att familjer är olika, har olika önskemål och behov, och är lika mycket värda. Föräldrarna - som känner sina barn bäst - ska ges ökade förutsättningar att välja den typ av förskola och barnomsorg som är lämplig för just deras barn, i just deras situation. En ny familjepolitik genomförs för valfrihet, ökad jämställdhet, större mångfald i förskolan och barnomsorgen och mer tid med barnen.”

(Källa: Regeringsförklaringen 2006)

Regeringsrättens prejudicerande dom

I februari 2007 fastslog Regeringsrätten i en prejudicerande dom att kommunerna utifrån gällande lagstiftning inte har någon skyldighet att, även om det önskvärt, erbjuda barnomsorg till barn vars föräldrar har obekväma arbetstider. (Målnr 2828-05)

”Enligt 2a kap. 1§ första stycket skollagen svarar varje kommun för att barn som är bosatta i Sverige och som stadigvarande vistas i kommunen erbjuds förskoleverksamhet och skolbarnomsorg.

Förskoleverksamhet avser barn som inte går i skolan medan skolbarnomsorgen avser barn t.o.m.

tolv års ålder som går i skolan (andra och tredje styckena). Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg skall tillhandahållas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets eget behov (6§ första stycket). Skolbarnomsorgen skall ta emot barn under den del av dagen då de inte vistas i skolan och under lov (2§ andra stycket).

I förarbetena till bestämmelserna uttalas bl.a. följande (prop.1993/94:11 s 26 och 33).

Förskoleverksamheten och skolbarnomsorgen skall ha ett öppethållande under dagen och i övrigt

bedrivas kontinuerligt under året så att föräldrarna kan sköta sitt arbete eller sina studier. Öppethållandet bör i möjligaste mån anpassas till föräldrarnas arbetstider. Det är önskvärt att verksamheten om möjligt även erbjuds barn vars föräldrar har obekväma arbetstider eller t.o.m. nattarbetar. Det skulle dock leda för långt att uppställa ett generellt krav på att verksamheten skall kunna erbjudas även på andra tider än vad som kan anses som normal arbetstid på dagtid och under vardagar.”

Domen i dess helhet finns på Skolverkets hemsida:

http://www.skolverket.se/content/1/c4/86/17/RR%202828_05.pdf

Skatteverket

” Du är inte företagare för att du är förälder ”

F-skatt får endast fysiska och juridiska personer som bedriver näringsverksamhet

Den senaste tiden har det varit en hel del debatt om möjligheten för föräldrar att få F-skattsedel för att vårda sina egna barn. Med den skattelagstiftning som finns i dag är det inte möjligt.

Reglerna om vem som kan tilldelas F-skattsedel finns i 4 kap Skattebetalningslagen (SBL). Av 4 kap 7 § SBL framgår att den som har för avsikt att bedriva näringsverksamhet kan, efter ansökan, tilldelas F-skattsedel. För att en verksamhet ska räknas som näringsverksamhet krävs att den bedrivs yrkesmässigt och självständigt.

Näringsverksamhet i vissa fall

Att bedriva familjedaghem kan mycket väl vara näringsverksamhet. Det förutsätter att man har för avsikt att driva verksamheten på affärsmässiga grunder och att avsikten med familjedaghemmet är att sälja barnomsorgstjänster till föräldrar utanför familjekretsen. Om ett familjedaghem uppfyller kraven på näringsverksamhet i skattelagstiftningens mening har det ingen betydelse om företagaren har sina egna barn hemma eller inte. Vad företagaren har valt för barnomsorg till sina barn är inte något som ingår när Skatteverket ska bedöma om det handlar om en näringsverksamhet eller inte.

Vård av egna barn

Men om avsikten med familjedaghemmet i första hand är att vårda sina egna barn, är det inte en näringsverksamhet i skattelagstiftningens mening. Att vårda sina egna eller familjens barn är en privat angelägenhet och inte en förvärvsverksamhet som ska beskattas. Detta gäller även om kommunen eller annan betalar ut ersättning för att vårda det egna eller familjens barn.

Det vore alltså olagligt att bevilja F-skattesedel i de här fallen. För att det ska vara möjligt krävs att en politisk majoritet i riksdagen ändrar lagen.” Källa: Skatteverkets hemsida, www.skatteverket.se

Skollagen

Skollagen styr vilken omsorg alla kommuner och stadsdelar i Sverige är skyldiga att tillhandahålla. I Skollagen 2a kap.§6 står följande:

”Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg skall tillhandahållas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets eget behov.”

Till skollagen finns också förarbeten som talar om hur skollagen skall tolkas och där kan man läsa följande:

”Det är givetvis önskvärt att verksamheten om möjligt även erbjuds till barn vars föräldrar har obekväma arbetstider eller t.o.m. nattarbetar. Det skulle dock leda för långt att uppställa ett generellt krav på att verksamhet skall kunna erbjudas på andra tider än vad som kan anses som normal arbetstid under vardagar.”

Nuvarande skollag krockar därför radikalt både med regeringens ambitioner att fler ska kunna delta i arbetslivet och med reglerna i a-kassesystemet!

I och med att barnomsorg på obekväm arbetstid inte är centralt reglerat i skollagen, så blir följderna att det geografiska sökandet för familjer också måste begränsas till de kommuner som är villiga att hålla arbetslinjen. Systemet är alltså inte skapat för alla, utan värderingen ligger i på vilka tider man utför sitt förvärvsarbete

Detta krockar direkt med vad nuvarande regeringen har satt upp som ett av sina främsta mål i regeringsförklaringen 2006:

-”Fler människor som kan och vill arbeta ska också ha möjligheter att försörja sig genom eget arbete, och få uppleva arbetsglädje och arbetsgemenskap under trygga villkor.”

-”Det bör vidtas åtgärder för att säkra att de som är arbetssökande står till arbetsmarknadens förfogande.”

-”Både kvinnor och män skall kunna kombinera familjeliv med arbetsliv, och få vardagspusslet att gå ihop.”

Sveriges Makalösa Föräldrar-smf

Sveriges Makalösa föräldrar (SMF) är en organisation för ensamstående föräldrar. De arbetar med att bygga nätverk, och att opinionsbilda kring ensamstående föräldrars villkor. SMF organiserar föräldrar som är ensamstående i sitt föräldraskap, till exempel på grund av skilsmässa, ensamadoption, dödsfall eller att man valt att få barn på egen hand.

Helene Sigfridsson, generalsekreterare Sveriges Makalösa Föräldrar, menar att arbetslinjen är omöjlig utan en fungerande barnomsorg för alla.

”Att ha tillgång till barnomsorg när man arbetar måste vara en rättighet, oavsett när på dygnet eller veckan arbetet utförs. Idag finns flexibel barnomsorg i varannan kommun, och ett sextiototal kommuner erbjuder inte barnomsorg fullt ut trots att det finns en efterfrågan. Våra undersökningar visar att det ofta är ensamstående föräldrar som driver frågan och en heltäckande barnomsorg är avgörande för ensamstående föräldrars möjlighet till full sysselsättning.”

”Det är viktigt för alla att kunna försörja sig på sin lön. Det är också viktigt att samhället inte motarbetar detta. Barnomsorg är något som verkligen står i relation till människors möjlighet till arbete. Det infördes för att kvinnor skulle få möjlighet att komma ut i arbetslivet. Det är fortfarande en jämställdhetsfråga, och en frihetsfråga. Ska vissa grupper vara utelämnade till sitt, om de har något, sociala nätverk för att kunna arbeta, medan andra har sin barnomsorg tillhandahållen av samhället?”

Se SMF:s fullständiga rapport: ”Vi vill också ha rättvisa och flexibilitet – en rapport om arbetsmarknad och barnomsorg för ensamstående föräldrar av Sveriges Makalösa Föräldrar”,

LÖRDAG 3 MARS 2007

Nattis kan återinföras i Strängnäs

Den borgerliga majoriteten i Strängnäs har ändrat inställning och undersöker nu möjligheten att återinföra barnomsorg på nätter och helger. Detta trots domen som nyligen slog fast att kommunen inte har någon skyldighet att ge barnomsorg på obekväm arbetstid. Det skriver Sörmlands radio.

I början av februari slog Regeringsrätten fast att Strängnäs kommun inte är skyldig att erbjuda barnomsorg på obekväm arbetstid till två nattarbetande mammor från Mariefred och Åker. Men nu svänger de borgerliga partierna och överväger att frivilligt erbjuda nattdagis. I samband med domen kom uttalanden från regeringen om att lagen kan behöva ändras så att barn med nattarbetande föräldrar får rätt till kommunal barnomsorg. Och moderaten Björn Sandberg som är ordförande för barn- och utbildningsnämnden i Strängnäs menar att barnomsorg på nätter och helger kan vara en förutsättning för att hålla den arbetslinje som den borgerliga alliansen driver.

Strängnäs 3 mars 2007: 2004 beslöt sig den borgerliga majoriteten för att lägga ner barnomsorgen på kvällar, nätter och helger för att spara pengar.

Två av de ensamstående mammor som hade sina två söner på nattdagiset valde då att driva ärendet hela vägen upp till Regeringsrätten för att få rätt till barnomsorg när de arbetar.

I början av februari kom domen. Regeringsrätten menar i den att det inte finns stöd i lagen för att kräva barnomsorg på annan tid än den som passar de flesta föräldrar. Kommunen är alltså inte skyldig att tillmötesgå enskilda föräldrars önskemål.

- Jag tycker att det var ett bra beslut då och det gör jag fortfarande, sa Strängnäs kommunalråd Ann Landerholm, m, när domen kom.

Ändrat sig

2004 satt hon i barn- och utbildningsnämnden och var med och tog beslutet om att avveckla barnomsorgen på kvällar, nätter och helger. Men nu verkar den borgerliga majoriteten ha ändrat sig. Både folkpartiet och kristdemokraterna anser att om det finns ett behov av barnomsorg på andra tider än de vanliga så borde kommunen också kunna erbjuda det.

- Rent generellt har kristdemokraterna den inställningen att det är föräldrarna som i första hand ska ta hand om sina barn, säger Hélène Brodin Rheindorf, kd.

- Men jag tycker att ur ett rättviseperspektiv och ur ett jämställdhetsperspektiv och att vi bytt fokus mot arbetslinjen att vi borde kunna erbjuda barnomsorg under dyngets alla timmar.

Arbetsiderna ser ut så nu.

Stora kostnader

Samtidigt säger Hélène Brodin Rheindorf att hon inser att det handlar om stora kostnader.

- Men de flesta föräldrar vill lösa en sådan här situation på annat sätt. De flesta föräldrar är sunda och kloka och vill vara med sina barn så mycket som möjligt och kommer inte nyttja nattdagis mer än absolut nödvändigt.

Enligt Jan Branting, fp, ska nu ett underlag för hur kostnaderna ser ut och hur barnomsorgen

skulle kunna organiseras tas fram snabbt.

- Finns det ett behov ska vi se om vi inte kan lösa det på ett vettigt sätt, säger han.

Även moderaterna är beredda att ompröva sitt tidigare ställningstagande.

- Vi inser att det moderna samhället har utvecklats så att det undantagsvis kan bli så att vi tvingas inrätta nattis för att hålla arbetslinjen, säger Björn Sandberg, m, ordförande för barn- och utbildningsnämnden.

Vad säger IAF:s chefsjurist och Arbetsmarknadsministern?

Symfs barnomsorgs-ansvariga Anna-Karin Simlund ställde tre frågor till IAF:s chefsjurist Uno Ströberg i februari 2008 (IAF= Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, www.iaf.se)

1.Anser IAF att en förälder (utan socialt nätverk) som blir erbjuden ett arbete, vars *ordinarie* arbetstider är förlagda på obekväm arbetstid, i en kommun där kommunal omsorg på obekväm arbetstid inte erbjuds, skall åläggas att undanröja detta ”hinder” för att stå till arbetsmarknadens förfogande?

2.Anser IAF att en arbetssökande som måste tacka nej till arbete pga av att kommunen inte erbjuder omsorg på tider då förälderna arbetar, och som utan möjlighet att ordna omsorgen på annat sätt, skall bli av med sin arbetslöshetsersättning?

Borde inte denna istället erbjudas arbete i kommuner där kommunal tillsyn finns att tillgå inom skälig tid?

3.Om en förälder måste tacka nej till arbete enbart pga av att kommunal omsorg inte kan erbjudas barnet på de tider föräldern arbetar, kan man då anse att det är *kommunen* som utgör arbetshindret ?

Uno Ströberg svarar så här: Den grundläggande utgångspunkten måste alltid vara om den sökande står till arbetsmarknadens förfogande på sätt som krävs enligt 9 § ALF.

Att söka arbeten t ex kulturarbeten inom teater med arbetstider som innebär behov av barntillsyn kvällstid/natttid, som inte går att ordna inom den kommunala barnomsorgen och som heller inte går att ombesörja av den enskilde skulle kunna innebära att den sökande måste finna annat lämpligt arbete. Att anvisas arbete på kvälls/nattskift med rådande förutsättningar vad gäller möjligheten till barnomsorg innebär såsom jag ser det en bedömning av om det anvisade arbetet kan anses lämpligt.Det blir alltid fråga om en bedömning i det enskilda fallet och den bedömningen skall a-kassan göra såsom första instans.

I februari 2008 ställdes en liknande fråga i riksdagen av Josefin Brink (v), riksdagsledamot, till arbetsmarknadsminister Sven-Otto Littorin :

Är ministern beredd att verka för att ensamstående föräldrar inte ska bli utan a-kasseersättning på grund av brister i kommunernas barnomsorg?

Ministern svarar: ” Josefin Brink har frågat mig om jag är beredd att verka för att ensamstående föräldrar inte ska bli utan arbetslöshetsersättning på grund av brister i kommunernas barnomsorg. Frågan är ställd mot bakgrund av att Josefin Brink blivit uppmärksammas på att ensamstående föräldrar blivit av med sin arbetslöshetsersättning efter att ha tackat nej till arbete på obekväma arbetstider eftersom kommunen inte erbjudit barnomsorg vid dessa tider. Arbetslöshetsförsäkringen är, som jag många gånger tidigare påpekat, en omställningsförsäkring. Ersättning ska lämnas under en kortare period av omställning mellan arbeten. Jag vill poängtera att förskoleverksamheten utgör kommunernas ansvar. Arbetslöshetsförsäkringen ska inte vara ett försörjningsalternativ i de fall kommunerna inte tillhandahåller förskoleverksamhet i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete. Mot bakgrund av vad jag nu anför ser jag inte anledning att vidta några åtgärder i sammanhanget.”

http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=71&dtyp=frs&rm=2007/08&dok_id=GV12703&nr=703

slUTORD

Vill man att alla ska kunna arbeta så måste naturligtvis en barnomsorgsgaranti, utifrån principen om barnets bästa, gälla alla barnfamiljer.

Nuvarande skollag krockar radikalt både med regeringens ambitioner att fler ska kunna delta i arbetslivet och med reglerna i a-kassesystemet!

Vi strävar mot ett samhälle där familjer ska kunna få vara olika, ha olika önskemål och behov, och ändå vara lika mycket värda. Detta mål kan vi komma mycket närmre genom att skyndsamt se över och modernisera författningarna. Lagen måste stärkas så att trygg barnomsorg, anpassad efter föräldrarnas förvärvsarbete och barnets eget behov, erbjuds till *alla* barn vars föräldrar arbetar. Det säkrar att alla föräldrar som vill arbeta också ska kunna göra det./Anna-Karin Simlund, barnomsorgsansvarig Symf (Sveriges yrkesmusiker förbund)